

FITXA IDENTIFICATIVA**DADES DE L'ASSIGNATURA**

Codi: 44552
Nom: Tutela penal i globalització econòmica
Cicle: Màster Universitari Oficial
Crèdits ECTS: 3
Curs acadèmic: 2026-27

TITULACIONS

Titulació	Centre	Curs	Període
2217 - Màster Universitari en Dret, Empresa i Justícia	Facultat de Dret	1	Primer quadrimestre

MATÈRIES

Titulació	Matèria	Caràcter
2217 - Màster Universitari en Dret, Empresa i Justícia	Tutela penal i globalització econòmica	OBLIGATÒRIA

COORDINACIÓ

BORJA JIMENEZ EMILIANO

RESUM

L'assignatura Tutela penal i globalització econòmica, aspira a oferir una visió real d'un fenomen de gran importància a nivell mundial, com és el de la globalització econòmica i ideològica i la seva projecció en les esferes de les modernes formes de criminalitat i del sistema penal. La present assignatura també fa referència a les noves concepcions teòriques i moviments socials que fonamenten una nova ideologia enfrontada als processos de globalització. Fenòmens tan dispars com el terrorisme radical islàmic o el recent activisme antisistema és expliquen per la seua molt diferent voluntat d'enfrontament al pensament globalitzador i a les seves conseqüències. Tenint en compte l'origen de gran part de l'alumnat (Llatinoamèrica) i la importància que està adquirint el fenomen indígena en aquest continent, es va a presentar un model sancionador totalment oposat al sistema universalista del dret penal continental. Es tracta del model sancionador dels pobles originaris de Llatinoamèrica i la seva coexistència amb els respectius sistema de justícia oficials.

pectius sistema de justícia oficials.

CONEIXEMENTS PREVIS**RELACIÓ AMB ALTRES ASSIGNATURES DE LA MATEIXA TITULACIÓ**

No s'ha especificat restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

ALTRES TIPUS DE REQUISITS

Coneixements jurídics derivats d'haver cursat, preferiblement, una llicenciatura, grau o estudis en Dret o Ciències Jurídiques, d'acord amb el precisat en el programa del Màster.

COMPETÈNCIES / RESULTATS D'APRENTATGE

2217 - Màster Universitari en Dret, Empresa i Justícia

Analitzar els problemes jurídics que planteja la societat empresarial des d'una perspectiva interdisciplinària que permeta integrar i relacionar els coneixements adquirits -substantius i especialitzats- doctrinals, legislatius i jurisprudencials.

Aprofundir i valorar la interrelació i interdependència dels diferents sectors de l'ordenament jurídic, tant des d'una perspectiva nacional com internacional, amb el propòsit de garantir el valor de la seguretat jurídica.

Capacitat d'implementació pràctica dels coneixements apresos en els debats i discussions, així com ser capaços de dirigir-los i identificar i analitzar les conclusions més rellevants.

Capacitat per a afrontar els reptes i dificultats que una societat globalitzada i, per tant, un mercat global, plantegen, per a poder identificar i aplicar solucions que minimitzen els seus efectes i conseqüències.

Conèixer les noves tendències i els problemes que d'elles deriven de l'aplicació del projecte de consolidació d'una justícia europea, analitzant la situació des de les diverses branques del dret.

Identificar, analitzar i interpretar els problemes jurídics complexos d'acord amb criteris jurídics i deontològics, amb el degut respecte a valors democràtics i a principis fonamentals, sense que tinga cabuda la discriminació per raó de sexe, creença o lloc de procedència.

Identificar i valorar el paper dels mecanismes ADR (Alternative, Dispute & Resolution, que engloba figures com ara la mediació, l'arbitratge o la negociació), en la resolució dels conflictes en societats modernes i complexes.

Identificar i valorar els problemes jurídics d'interés en una societat globalitzada en l'àmbit de l'activitat empresarial que requereixen d'un aprofundiment en la investigació jurídica per a ser afrontats de forma plural.

Posseir i comprendre coneixements que aportin una base o oportunitat de ser originals en el desenvolupament i / o aplicació d'idees, sovint en un context de recerca.

Que els estudiants siguin capaços d'integrar coneixements i afrontar la complexitat de formular judicis a partir d'una informació que, sent incompleta o limitada, incloga reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels seus coneixements i judicis.

Saber aplicar els coneixements adquirits durant el curs, a través de la resolució de problemes puntuals i multidisciplinaris des de l'òptica de l'activitat comercial nacional i internacional i la seguretat jurídica.

Utilitzar els coneixements avançats adquirits aplicables a la realitat empresarial de forma solvent, tant de forma individual com en equip, des d'una perspectiva pluridisciplinària.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. La globalització i l'expansió del dret penal

1. Introducció: les raons de l'expansió
  - 1.1. Raons generals
  - 1.2. Les mesures de pressió social
2. Expansió i mitjans de comunicació
  - 2.1. La influència dels mitjans de comunicació en l'extensió de la pressió normativa
  - 2.2. La influència dels mitjans de comunicació en la imitació criminal
3. Globalització econòmica i delinqüència
  - 3.1. La transnacionalització dels il·lícits
  - 3.2. Delinqüència econòmica i mon global
  - 3.3. La tracta de sers humans i el terrorisme: dos grans exemples de la globalització criminal
4. Globalització i política criminal

2. Plasmació en el Codi penal espanyol

1. Les tendències expansives i el creixement de les penes i els tipus penals
  - 1.1. Les últimes reformes penals
  - 1.2. El dret penal de l'enemic: només els terroristes i els delinqüents organitzats són enemics?
2. Anàlisi d'alguns tipus en concret
  - 2.1. Tràfic d'òrgans
  - 2.2. Tràfic de persones
  - 2.3. Tràfic de drogues
  - 2.4. Terrorisme
  - 2.5. En definitiva, criminalitat organitzada

VOLUM DE TREBALL (HORES)

ACTIVITATS PRESENCIALS

Activitat	Hores
Teoria	30,00
Total hores	30,00

ACTIVITATS NO PRESENCIALS

Activitat	Hores
Assistència a altres activitats	0,00
Elaboració de treballs individuals o en grup	0,00
Estudi i treball autònom	0,00
Preparació de classes	0,00
Preparació d'activitats d'avaluació	0,00
Resolució de casos pràctics	0,00

METODOLOGIA DOCENT

Creació de fòrums de debat a través de Moodle
Preparació i lectura de documents i altres materials
Realització d'un treball per l'alumne de manera individual i coordinada amb la resta d'alumnes
Tutories virtuals

AVALUACIÓ

1. Avaluació contínua de cada estudiant, basada en l'assistència regular i la participació activa en els fòrums de debat, tutories individuals i globals, etc., grau d'implicació. 55.0%
2. Avaluació de les exposicions que han de realitzar cadascun dels estudiants en les sessions virtuals. 45.0%
3. Respecte de la utilització d'eines d'intel·ligència artificial s'estarà al que es disposa en la Guia d'actuació per a l'ús responsable de la intel·ligència artificial (IA) en les activitats docents i d'avaluació a la Universitat de València. En tot cas, el/la docent podrà autoritzar o restringir la seua utilització per a les diferents activitats d'avaluació contínua, sempre que es faça constar en les instruccions d'esta activitat. En els supòsits en què s'autoritze el seu ús, l'estudiantat haurà de presentar una Declaració d'Ús Responsable, conforme al model establert en la citada Guia de la Universitat de València.
4. En aplicació del que es disposa en l'article 6 del Reglament d'Avaluació de la Universitat de València, no seran recuperables en segona convocatòria aquelles activitats d'avaluació contínua que, per la seua pròpia naturalesa, no siguen susceptibles de ser avaluades mitjançant la realització d'una prova final, teòrica o pràctica, d'adquisició dels resultats d'aprenentatge. El caràcter recuperable o no recuperable de cada activitat d'avaluació contínua serà especificat per el/la docent responsable ateses les característiques i naturalesa de la activitat.

BIBLIOGRAFIA

AA. VV.: *La seguridad en la sociedad del riesgo. Un debate abierto*, Barcelona, 2003; págs. 353-379.

AYUSO, Miguel: *¿Ocaso o eclipse del Estado? Las transformaciones del derecho público en la era de la globalización*. Madrid, 2005.

BARONA VILAR, S.: "Justicia penal desde la globalización y la postmodernidad hasta la neomodernidad", *Revista Boliviana de Derecho*, núm. 27, (2019), págs. 20-53, especialmente el capítulo II, globalización y postmodernidad.

BARONA VILAR, S.: "El dilema del razonamiento, motivación y decisión judicial algorítmica (IA): ¿ la

posibilidad de lo imposible?", *Teoría y Derecho*, núm. 37, 2024, pp. 150-175, especialmente pp. 150-153.

BARONA VILAR, S.: "Cuarta revolución industrial (4.0.) o ciberindustria en el proceso penal: revolución digital, inteligencia artificial y el camino hacia la robotización de la justicia", *Revista Jurídica Digital UANDES*, vol. 3, núm. 1, 2019, pp. 1-17, especialmente pp. 1, 2 y 3.

BECK, Ulrich: *¿Qué es la globalización? Falacias del globalismo, respuestas a la globalización*. Barcelona, 2008.

BORJA JIMÉNEZ, E.: *Globalización y concepciones del Derecho Penal*. Estudios Penales y Criminológicos, XXIX. Universidad Santiago de Compostela, 2009; págs. 141-206.

BORJA JIMÉNEZ, E.: *El fundamento intercultural del Derecho Penal*. Anuario de Derecho Penal y Ciencias Penales (ADPCP). Tomo LXII (2009); págs. 283-311.

BORJA JIMÉNEZ, E.: *Curso de Política Criminal*, 4ª Edic., tirant lo blanch, Valencia, 2026.

BORJA JIMÉNEZ, E.: *Acerca de lo universal y particular del Derecho Penal*, Valencia, tirant lo blanch, 2012.

BORJA JIMÉNEZ, E.: *Justicia penal preventiva y Derecho Penal de la globalización: proyecciones en el ámbito del terrorismo*, en ALONSO RIMO, A./CUERDA ARNAU, M. L./FERNÁNDEZ HERNÁNDEZ, A. (Dir.): *Terrorismo, sistema penal y derechos fundamentales*, Valencia, 2018; págs. 159-214.

BORJA JIMÉNEZ, E.: "Seguridad ciudadana, neoliberalismo y Derecho penal", en PARMA, Carlos Albero (Coord.)/RODRÍGUEZ CAMPOS, A. (Coord.)/CHAN MORA, G. (Coord.): *Ciencias Penales y Derechos Humanos: Libro homenaje al Prof. Dr. Javier Llobet Rodríguez*, San José de Costa Rica, 2020; pp.133-150.

CAPELLA HERNÁNDEZ, J. R.: *Estado y Derecho ante la mundialización: Aspectos y problemáticas generales*. Estudios de Derecho Judicial, núm. 16. Transformaciones del Derecho en la mundialización. Madrid, 1999; págs. 83-121.

CHAMPO SÁNCHEZ, N. M.: *El Derecho penal frente a la globalización*, disponible en: <http://www.juridicas.unam.mx/publica/librev/rev/boletin/cont/116/art/art4.pdf>

CORRECHER MIRA, J.: *Evolución del Derecho penal en el ámbito internacional: pluralismo y garantismo jurídico-penal como criterios orientadores*. Cuadernos electrónicos de filosofía del derecho, núm. 28 (2013); pág. 1-19.

DIEZ RIPOLLÉS, J. L.: *De la sociedad del riesgo a la seguridad ciudadana: un debate desenfocado* en, RECPC 07-01 (2005); disponible en <http://criminet.ugr.es/recpc>.

ESTÉVEZ ARAUJO, J. A.: *El revés del derecho. Transformaciones jurídicas en la globalización neoliberal*. Bogotá, 2006.

FARALDO CABAÑA, P. (Dir.)/BRANDARIZ GARCÍA, M. A./PUENTE ALBA, L. M. (Coords.): *Nuevos retos del Derecho Penal en la era de la globalización*. Valencia, 2004.

FARIA, José Eduardo: *El futuro de los derechos humanos tras la globalización económica*. Estudios de Derecho Judicial, núm 6. Crisis del sistema político, criminalización de la vida pública e independencia judicial. Madrid, 1997; págs. 39-58.

FERRAJOLI, Luigi: *Criminalidad y globalización*. Boletín Mexicano de Derecho Comparado, núm. 115 (2006); págs. 301-316.

GALÁN MUÑOZ, A.: *Globalización, corrupción internacional y Derecho penal: Una primera aproximación a la regulación penal de dicho fenómeno criminal tras la LO 1/2015*, Estudios Penales y Criminológicos, núm. 36 (2016); pág. 606 y ss.

GOITE PIERRE, M.: *Globalización, Delincuencia organizada, Expansionismo penal y Derecho penal económico en el Siglo XXI*, Unión Nacional de Juristas de Cuba, 2025.

GONZÁLEZ CUSSAC, J. L.: "La expansión de la categoría de seguridad nacional", en *Libro homenaje a la Profesora Mirentxu CORCOY BIDASOLO*, Madrid, 2023; págs.. 159 y ss.

GONZÁLEZ VIADA, N.: *Derecho Penal y globalización. Cooperación penal internacional*. Madrid, 2009.

GORDILLO FERRÉ, José Luis: *Del Derecho ambiental a la ecologización del Derecho*. Estudios de Derecho Judicial, núm. 16. Transformaciones del Derecho en la mundialización. Madrid, 1999; págs. 307-339.

GRACIA MARTÍN, L.: *El derecho penal ante la globalización económica*, en SERRANO PIEDECASAS FERNÁNDEZ, J. R. (Dir.)/DEMETRIO CRESPO, E. (Dir.): *El derecho penal económico y empresarial ante los desafíos de la sociedad mundial del riesgo*. Madrid, 2010; págs. 63-85.

GRASSO, Giovanni: *La formación de un Derecho penal de la Unión Europea*. Poder Judicial, núm. 52 (1998); págs. 177-212.

HERZOG, Félix: *Límites del Derecho Penal para controlar los riesgos sociales: (una perspectiva crítica ante el Derecho Penal de peligro)*. Poder Judicial, núm. 32 (1993); págs. 79-88.

HILGENDORF, E.: "La ciencia internacional del Derecho penal", *Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología*, Núm. 24 (2022).

JIMÉNEZ DÍAZ, M. J.: *Sociedad del riesgo e intervención penal*. Revista electrónica de ciencia penal y criminología, núm. 16 (2014).

LOSANO, Mario G./MUÑOZ CONDE, F. (Coords.): *El derecho ante la globalización y el terrorismo: cedant arma togae*. Actas del Coloquio Internacional Humboldt, Montevideo, abril 2003. Valencia, 2004.

MORILLAS CUEVA, L.: *Reflexiones sobre el derecho penal del futuro* en REPCPC 04-06 (2002); disponible en <http://criminet.ugr.es/recpc>.

PAZINI PEREIRA, B./QUIROGA OBREGÓN, M. F.: *Ideología penal comum, "doutrinas panaceas" e seus pressupostos: a influência do neoliberalismo, da globalização e da mídia*, Derecho y Cambio Social, núm. 57 (2020); págs. 277-293.

PENNA, Cecilia Della: *La globalización como factor propiciador de la criminalidad organizada transnacional y la trata de personas*. Estudios de Seguridad y Defensa, núm. 2 (2014); págs. 45-58.

PÉREZ ALONSO, E. (Coord.): *Derecho, globalización, riesgo y medio ambiente*. Valencia, 2012.

PORTILLA CONTRERAS, G.: *Fundamentos teóricos del Derecho Penal y Procesal Penal del enemigo*. Jueces para la Democracia, núm. 49 (2004); págs. 43-50.

PORTILLA CONTRERAS, G.: *Globalización del antiterrorismo. El retorno del Derecho Penal al estado de naturaleza*. Viento sur: Por una izquierda alternativa, núm. 83 (2005); págs. 31-44.

QUINTERO OLIVARES, G.: "El alcance de la globalización y el derecho penal", en *Sociedad global y Derecho Público*; págs. 211-226.

REGINO, Gabriel: *Globalización, Neoliberalismo y Control Social ¿Hacia dónde se dirige el Derecho Penal en México?* Nómadas.0. Revista crítica de ciencias sociales y jurídicas. <http://www.ucm.es/info/nomadas/0/gregino.htm#GABRIEL>.

RIQUERT, M.: *Política criminal y globalización del derecho penal (algunas reflexiones...* en http://www.alfonsozamorano.com/doctrina_penal/globalizacion.dpenal.pdf.

RODRÍGUEZ GARAVITO, C. A./DE SOUSA SANTOS, B.: *El derecho y la globalización desde abajo: hacia una legalidad cosmopolita*. Madrid, 2007.

ROMERO ABOLAFIO j. J.: *Desarrollo económico, corrupción e integridad*, Madrid, Dykinson, 2023.

SILVA SÁNCHEZ, J. M.: *La expansión del Derecho penal. Aspectos de la política criminal en las sociedades postindustriales*, Montevideo 2011; también disponible en pdf la segunda edición en <http://forodelderecho.blogcindario.com/2008/03/00310-la-expansion-del-derecho-penal-jesus-maria-silva-sanchez.html>.

VELÁSQUEZ VELÁSQUEZ, F.: "Globalización y Derecho penal", EN LOSANO, Mario G./MUÑOZ CONDE, F. (Coords.): *El derecho ante la globalización y el terrorismo: cedant arma togae*. Actas del Coloquio Internacional Humboldt, Montevideo, abril 2003; pp. 185-208.

VOGEL, Joachim: "Derecho penal y globalización", *Anuario de la Facultad de Derecho de la Universidad Autónoma de Madrid*, núm. 9 (2005); pp.113 y ss.

TERRADILLOS BASOCO, J. M.: *El Derecho penal de la globalización: luces y sombras*. Estudios de Derecho Judicial, núm. 16. Transformaciones del Derecho en la mundialización. Madrid, 1999; págs. 183-217.

ZAFFARONI, Eugenio Raúl: *La Globalización y las Actuales Orientaciones de la Política Criminal*. Direito e Cidadania, núm. 8 (1999-2000); págs. 71-96.

ZÚÑIGA RODRÍGUEZ, L. /MÉNDEZ RODRÍGUEZ, C. /DIEGO DÍAZ SANTOS, M. R. (Coords.): *El derecho penal ante la globalización*. Madrid, 2002.